



Bemutatózik az Etnofarmakobotanikai Kutatócsoport

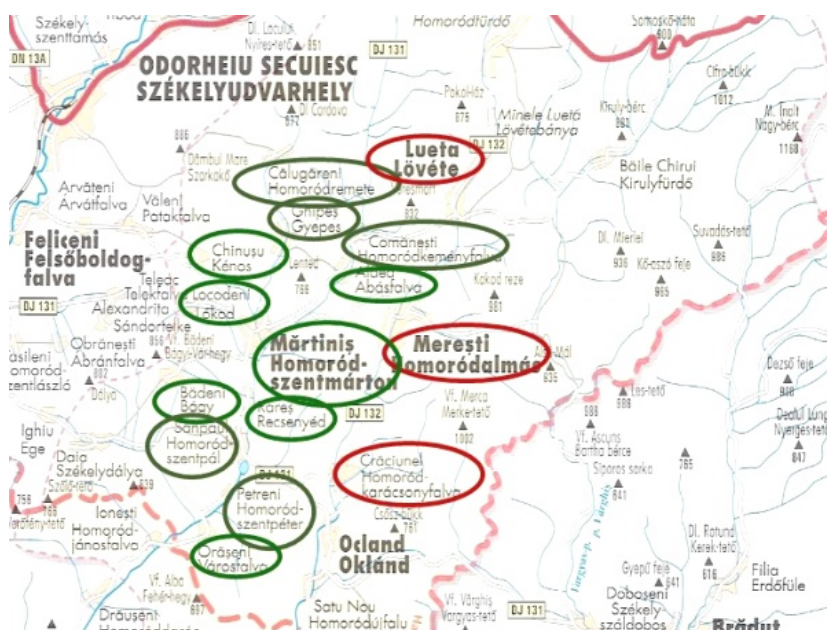
A PTE GYTK Farmakognóziai Intézetében a népi növényismereti és népi orvoslási adatok kutatása közel 17 éves múltra tekint vissza. Személyes motivációként a MGYT Gyógynövény Szakosztálya által 2006 szeptemberében Szentendrén megrendezett „Gyógynövények népi használata – fitoterápiás értékek” c. szakülését szoktam említeni. Az eseményen dr. Grynaeus Tamás tartott többek között előadást, aki több mint 50 évig kutatott tradicionális gyógymódokat számos területen, így Erdélyben is. Tamás és Frendl Kata vezetésével 2007-ben bekapcsolódtam az Úz-völgyi csángók hagyományos orvoslásának kutatásába, ahol betekintést nyerhettem a terepi kutatás emberi és botanikai vonatkozásaiba. Segítségükkel itt elsajátíthattam a kutatás módszertani alapjait, beleláltam a terepi kutatás szépségeibe és nehézségeibe, a táj botanikai értékeibe és a helyiek mindennapi életébe. Ezen az úton vált világossá számomra, hogy ezzel a területtel szeretnék foglalkozni: eddig feltáratlan területek népi gyógymódjainak felkutatásával és a helyi flórákincsek feljegyzésével.

Ezután alakult meg intézetünkben az *Etnofarmakobotanikai Kutatócsoport* hallgatók, PhD-hallgatók és kollégák részvételével. Saját

terepi helyszínek kijelölésével Erdély több pontján is gyűjtőutakat kezdtünk szervezni. Elsőként hosszas irodalmi forráskutatás és konzultációk után Grynaeus Tamás javaslatára Hargita megyében, a Kis- és Nagy-Homoród mentén kezdtünk gyűjtéseket, ahol egyes településekről néhány korábbi publikáció is megjelent. A közel 20 000 székely lakosú térségben magas az elvándorlás és előregedés aránya, mégis hagyományait és örökségeit gondosan ápolja. 2008-ban elsőként a ~3000 lakosú Lövete etnobotanikai felmérését céloztuk meg a témára jelentkező biológushallgatóval. A diplomamunka elkészülte után a településen még 2017-ig folytak kutatásaink, amelyből önálló kötet is született: *"A virágok mindegyik orvosság" – Hagyományok és népi orvosság Lövétén.*

Eközben helyiekkel való elbeszélgetések nyomán 2011-ben a néhány km-re elhelyezkedő Homoródkarácsonyfalván kerestünk kapcsolatot hasonló felmérés céljából, ahol a szakirodalomban hólabda-módszerként ismert módon újabb javaslatot kaptunk további települések felkeresésére a közeli Nagy-Homoród mentén (további 13 település). Így alakult ki lépésről lépésre, évről évre a térség rendszerezett és egymásra épülő terepi felmérése (12. ábra). Időközben „kitérőként” a Gyimesekben is végeztünk gyűjtést egy marosvásárhelyi orvostanhallgató dolgozatához (2008), valamint egyik PhD-hallgatónk témájaként Kovászna megye további közel 20 települése is sorra került (2010-2022).

A terepmunkák során az adatközlők (13. kép)



12. ábra
(Forrás: Papp Nóra)



13. kép
(Forrás: Papp Nóra)



14. kép
(Fotó: Papp Nóra)

által említett helyi növénynevek mellett adatok gyűjtése történik minden faj esetében a következőkről: élőhely, gyűjtési idő és mód, tárolás, alkalmazott rész, készítmény, alkalmazás és kezelt betegségszoptok. A fajok pontos botanikai azonosítása mellett dokumentálásra kerülnek: élő és szárított növénypéldányok (14. kép), élőhelyek, háztáji kiskertek és mezőgazdasági területek, készítmények, alkalmazási módok és kapcsolódó eszközök. A rögzített hanganyagokat szó szerint, tájnyelvi hangzókkal jegyezzük le, majd az adatokat releváns szakirodalmi forrásokkal összevetve értékeljük. A települések hagyományosnak mondható tudáselemeinek összesítése (több mint 450 növényfaj) mellett további feladatként ezidáig nem kutatott fajok adataira keresünk további vizsgálati lehetőségeket hisztológiai, fitokémiai és farmakológiai módszerekkel (ezidáig 10-15 faj/felmérések).

A Kutatócsoport tagjai változtak az évek során a célul kitűzött feladatoknak megfelelően (pl. diplomamunka, doktori disszertáció, pályázati vállalások, ösztöndíjak stb.). Korábbi és jelenlegi tagok között említhetők gyógyszerész-, biológus-, orvos-, fogorvos-, dietetikus- és kertészmérnök-hallgatók, doktoranduszok és kollégák, továbbá a tudományterület multidiszciplináris jellegéből adódóan az antropológiai, nyelvészeti és néprajzi területek elismert képviselői is. Egyes tereputainkhoz egyéb szakterületek érdeklődői is csatlakoztak (eddiggi létszám gyűjtésenként: 4-12 fő).

A mindenkori csapatmunka során időről időre mindannyian tanulunk egymástól, amely a kutatások kérdésköreinek elmélyítését és folyamatos finomítását is eredményezi. Kapcsolódó oktatói vonatkozásaként említhető a 2007-ben indított *Etnofarmakobotanika* c. kurzus, amely



15. kép

2012-től angol nyelven is meghirdetésre kerül (korábban: TTK, ÁOK, jelenleg: GYTK, ÁOK).

Eddigi eredményeink rövid összegzése: diplomamunkák, PhD dolgozatok, számos hazai és nemzetközi konferenciaszereplés (előadások és poszterprezentációk), több mint 50 publikáció (magyar, angol), magyar nyelvű kötetek/monográfiák (15. kép), egyéb kiadványok, rövid és több hónapos ösztöndíjak, Erasmus pályázatok, valamint 2 saját jogon elnyert NKFIH pályázat (jelenlegi: záróév). Az eredmények hazai és nemzetközi bemutatása során számos kooperációra is lehetőség nyílt a szakma jeles képviselőivel közös terepmunkák, tudományos szereplések, pályázatok és publikációk formájában.

A téma aktualitását hangsúlyozza, hogy az elmúlt 17 évben az egyes kutatópontokon tapasztalt időbeli és környezeti változások a terepi felmérések módszereit, eredményességét és értékelését is érintették. Napjaink gyorsuló életvitele hatással van a céltelepülések számunkra lényeges adatainak fennmaradására, így a még elérhető tudáselemek feljegyzése időszerű és kiemelkedően fontos feladat. Kutatócsoportunk tervei között szerepel további települések (gyógy)növényismereti adatainak dokumentálása, amely a gyűjtött adatok feldolgozása és értékelése során a térségek hagyományörző tevékenységeit kívánja támogatni.

Hálás vagyok, hogy olyan területen végezhetem kutatómunkámat, amely a számomra fontos botanikai és emberi vonalat is magában foglalja. Köszönetem fejezem ki eddigi lelkes csapattársaink és szívélyes adatközlőink felé, akik mind hozzájárultak a feljegyzett értékes tudáselemek megőrzéséhez az utókor számára.

Dr. Papp Nóra
PTE GYTK Farmakognóziai Intézet
nora4595@gamma.ttk.pte.hu